

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Соціальний захист населення є запорукою стабільного функціонування суспільства та економіки в цілому. Розвиток саме системи соціального захисту сприяє зниженню рівня бідності, що позитивно впливає на економічну складову державної політики. Сьогодні постає питання фінансового забезпечення соціального захисту населення, що є проблемним через кризову економічну та демографічну ситуацію в країні. Існуюча державна політика у сфері соціального захисту провокує розбалансування фінансових ресурсів держави.

Система планування бюджетних коштів на забезпечення соціальних державних програм не враховує чисельність верств населення, які дійсно потребують допомоги. Ця система не може врахувати реальної потреби суспільства у соціальній допомозі, а державні фінанси, відповідно, не можуть дотриматись принципу цільового використання бюджетних коштів. Тобто проблема соціальної нерівності населення не зникає, а лише провокує дослідження у її вирішенні.

Понад 60 % видатків зведеного бюджету України спрямовано на соціальний захист пенсіонерів, а решта – на соціальних захист сімей, дітей та молоді. Хоча за останні роки відмічається динамічне зростання соціальних виплат у системі недержавного соціального страхування (договорів страхування життя – на 50–60 %, договорів особистого страхування – 5–10 %, НПФ – 30–40 %).

Якщо аналізувати динаміку соціальних виплат на душу населення в Україні у дол. США за чинним обмінним курсом, то починаючи з 2013 р. вони знизились майже на 85 %. Це свідчить про те, що не дивлячись на високу частку соціальних виплат у ВВП, їх абсолютний розмір є дуже низьким порівняно з країнами ЄС.

Звісно, ВВП є єдиним джерелом фінансових ресурсів для соціального захисту населення. Вітчизняним науковцем Мальованим М.І. дуже влучно було зображено схему розподілу та перерозподілу ВВП України та на основі цього – формування фінансових ресурсів на соціальні цілі (Мальований М.І. Фінансові аспекти функціонування системи соціального захисту населення в Україні: монографія, 2016, С. 197). Порівнюючи джерела фінансування соціального захисту населення в різних країнах, можна відмітити неоднозначність їх превалювання. Але однозначно, поміж усіх джерел, переважну роль відіграють державні кошти, які формуються на основі податкових надходжень та внесків від працівників та роботодавців в обов'язковому або добровільному порядку у фонди соціального страхування, а також приватні кошти, які формуються через недержавні фінансовими організаціями.

Україна, як країна із нестабільною демографічною ситуацією, потребує більш ефективний механізм соціального захисту. Помітно, що в останні роки, з метою фінансової стійкості системи соціального захисту проводиться її реформування за рахунок розширення страхових відносин. Однак, незмінними перешкодами для реалізації нових фінансових та соціальних програм є з одного боку негативна демографічна ситуація в країні, з іншого – зростання пільгових категорій населення, а також з одного боку – постійне зростання дефіциту Пенсійного фонду України, а з іншого – недовіра та фінансова необізнаність населення у перевагах недержавної пенсійної системи.

Державна система фінансування соціальних виплат є ключовою для загальної системи соціального захисту України. Але не дивлячись і вдалу закордонну практику, на сьогодні для України цього не достатньо. Шукаючи додаткові шляхи залучення нових джерел фінансування, державі потрібно спочатку удосконалити ринок фінансових послуг, який би забезпечив реалізацію накопичувального принципу пенсійного забезпечення. Держава повинна бути гарантом виконання не лише своїх зобов'язань перед соціально-незахищеними верствами населення, але й – зобов'язань фінансових організацій (НПФ).